

Posudek vedoucího diplomové práce

Martin WOLF: Vnímání Čechů v *proprietates gentium* na konci středověku

Ústav českých dějin FFUK, Praha 2024, 88 stran vč. příloh

Vytváření stereotypů je součástí společenské komunikace a interakce odnepaměti. Martin Wolf si pro popis tohoto jevu vybral období pozdního středověku, české země a jejich obyvatele a specifický pramen, souhrnně označovaný jako *proprietates gentium*, tedy tzv. vlastnosti národů. Výběr tématu zaujme hned na první pohled, o to větší mohou být očekávání, jak se problematiku vnímání Čechů v daném období podařilo v práci uchopit a čím tento výzkum může přispět k obecnějšímu poznání.

Úvod předkládané práce se proto kromě zdůvodnění výběru tématu zaměřuje na přesnější definici zmíněných *proprietates*. Těmto více či méně marginálním textovým útvarům byla věnována pouze rozptýlená pozornost, jak o tom vypovídá přehled dosavadního historického bádání v téže úvodní části. Diplomová práce Martina Wolfa se proto snaží tyto dosavadní rozptýlené výsledky propojit, přičemž se opírá o příklady uváděné v repertoriích Hanse Walthera a Stanisława Kota, po metodologické stránce pak zejména o nedávno vydanou disertaci Claire Weedy. Původní výzkum nevydaného materiálu pak v práci zastupuje několik dalších příkladů, jež do celkové koncepce zapadají, všechny nalezené či již zpracované *proprietates* jsou podrobeny textové analýze a komparaci. Pojetí předmoderního národa Martin Wolf chápe v intencích vlivné práce Anthonyho Smithe (*The Ethnic Origins of Nations*).

Zásadním přínosem předkládané práce proto může být už jenom fakt, že problematiku *proprietates gentium* určitým způsobem přenáší do českého historického bádání. Na tom však autorský záměr neuplývá, neboť u uvedených stereotypů (mnohdy z literatury známých a často úsměvných) dokázal Martin Wolf popsat kořeny dlouhé tradice. Navazuje tak na současný trend historiografie, který bohemikální texty a vůbec kulturní prostředí nevymezuje jako něco specifického, ale zasazuje je do dobového, ale i diachronně ukotveného kontextu. Jednotlivé části Wolfovy práce právě sledují chronologickou linku. Po obecné kapitole zachycující vývoj podobných seznamů od pozdní antiky (dědictví Izidora ze Sevilly) přes starší středověk (s rozbohem nejstarších ukázek z Pyrenejského poloostrova) se práce zaměřuje na těžiště této problematiky obohacené od 12. století vlivem etnických předsudků. Fenomén *proprietates* v práci sledujeme až do raného novověku, a to zejména v prostředí střední a východní Evropy. Právě v tomto regionu Martin Wolf vybírá české etnikum (či, chceme-li, předmoderní národ) a popisuje jeho specifické místo v *proprietates* zejména s ohledem na kvalitativní změny jeho vnímání v 15. století. Práce nicméně nezůstává pouhým popisem existujících příkladů, ale pokouší se v poslední kapitole zachytit stopy užívání takto vytvořených stereotypů na dvou dílech, jež se českým etnikem a českými zeměmi podrobněji zabývají – *Českou kronikou* Aenea Silvia Piccolominiho a autobiografickým spisem *Hodoporicon* Johannese Butzbacha. Daly by se jistě nalézt i další příklady životnosti *proprietates*, avšak Martin Wolf přesvědčivě zvolil právě ta díla, u nichž stereotypní obrazy již byly natolik recipovány, že mohou sloužit narativnímu záměru autorů.

V každé kvalifikační práci lze pochopitelně nalézt problematická místa či nedostatky. Musím však předeslat, že z mého pohledu nejsou v tomto případě závažné. Z hlediska obsahového bych radil více propracovat či rozvést závěrečné pasáže zejména u kapitoly 4 o Češích a

Slovanech. Tuto absenci jistým způsobem nahrazuje celkový závěr, v němž Martin Wolf formuluje „společný jmenovatel“ charakteristik Čechů a obecně Slovanů, kterým bylo bezesporu barbarství, a konstatuje zde, že sklony ke kacířství a zločinu nebo nezřízenost v jídle či pití byly jeho různými projevy. Ve 4. kapitole by se možná více slušelo postupovat od obecnějšího (tedy od Slovanů) po konkrétnější (tedy soudy o Čechách), což by více odpovídalo chronologicky pojatému rázu celé práce. Autor práce navíc tento postup předjímá v úvodu, ale samotné části jej pak nerespektuje. V 5. kapitole by u analýzy Butzbachova textu mohlo být použito více příkladů.

Co se týče stylistiky, Wolfova práce se čte velmi dobře a její sdělení jsou srozumitelná. Text by pochopitelně mohl být po ještě jednom pročetí „očištěn“ od opakujících se slov (zejména ukazovacích zájmen) v některých pasážích. Na několika místech se jako trochu rušivé jeví kolísání mezi osobním a neosobním stylem. Sjednotil bych též psaní cizích vlastních jmen (Matouš z Vendôme vs. Geoffrey de Vinsauf) a provedl úpravy v bibliografické části (Sopkův katalog slovenských rukopisů je chybně uveden mezi prameny, některé články či studie ve sbornících postrádají stránkování). Jak už jsem ale předeslal, to vše nejsou výtky zásadního rázu.

Diplomovou práci Martina Wolfa proto považuji za zdařilé vykročení na poměrně neprobádané území vytváření stereotypů ve starší evropské literární tradici, a proto navrhuji její hodnocení známkou **výborně**.

Do rozpravy během obhajoby pak navrhuji tyto dvě otázky: 1) Jaké další prameny, kromě úzce vymezených *proprietas gentium*, by bylo možné využít pro rekonstrukci mechanismů vytváření stereotypů o pozdně středověkých etnikách/národech? 2) Lze na některém konkrétním příkladě ukázat vzájemný vztah ústní a písemné tradice? Jinými slovy, lze z některých příkladů usuzovat na prvenství jedné z těchto tradic?

V Praze dne 30. května 2024

Mgr. Jaroslav Svátek, Ph.D.

vedoucí práce